MUNI
MED

ANATOMICKÁ PITVA – PROTOKOLY

KATEŘINA VYMAZALOVÁ,
LUCIE KUBÍČKOVÁ
A KOLEKTIV AUTORŮ

Masarykova univerzita
Brno 2022

RNDr. Kateřina Vymazalová, Ph.D., MVDr. Lucie Kubíčková, Ph.D., a kolektiv autorů
Anatomický ústav, Lékařská fakulta MU

Kolektiv autorů:
MUDr. Karolína Bretová
MSc. Veronika Dzetkuličová, Ph.D.
MUDr. Vojtěch Karvay
MUDr. Erik Kročka
Mgr. Klaudia Lakatosová
MUDr. Zuzana Musilová
MVDr. Ivana Pračková

Odborná recenze:
doc. RNDr. Ladislava Horáčková, Ph.D.
doc. MUDr. Ondřej Naňka, Ph.D.

© 2022 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-280-0042-4
ISBN 978-80-280-0041-7 (anglická verze)

Obsah

Předmluva **6**

Použité zkratky **7**

1. PITVA ZAD **8**

1.1. PŘEHLED VYBRANÝCH VARIET ZAD 8

1.2. REGIO CERVICALIS POSTERIOR (REGIO NUCHAE) 9

1.3. REGIONES DORSALES 12

2. PITVA HORNÍ KONČETINY **17**

2.1. PŘEHLED VYBRANÝCH VARIET HORNÍ KONČETINY 17

2.2. REGIO SCAPULARIS ET DELTOIDEA 18

2.3. REGIO BRACHII ANTERIOR 23

2.4. REGIO BRACHII POSTERIOR 26

2.5. REGIO CUBITI 29

2.6. REGIO ANTEBRACHII ANTERIOR ET REGIO CARPI PALMARE 32

2.7. REGIO ANTEBRACHII POSTERIOR ET REGIO CARPI DORSALE 35

2.8. PALMA MANUS A PRSTY 38

2.9. DORSUM MANUS A PRSTY 43

3. PITVA DOLNÍ KONČETINY **47**

3.1. PŘEHLED VYBRANÝCH VARIET DOLNÍ KONČETINY 47

3.2. REGIO GLUTEA 49

3.3. REGIO FEMORIS ANTERIOR 53

3.4. REGIO FEMORIS POSTERIOR 57

3.5. REGIO GENUS 60

3.6. REGIO CRURIS ANTERIOR 64

3.7. REGIO CRURIS POSTERIOR 67

3.8. REGIO MALLEOLARIS ET RETROMALLEOLARIS MEDIALIS 70

3.9. REGIO MALLEOLARIS ET RETROMALLEOLARIS LATERALIS 73

3.10. PLANTA PEDIS 76

3.11. REGIO DORSALIS PEDIS 79

4. PITVA KRKU 85
4.1. PŘEHLED VYBRANÝCH VARIET KRKU 85
4.2. REGIO CERVICALIS LATERALIS 86
4.3. FISSURA SCALENORUM 89
4.4. TRIGONUM SCALENOVERTEBRALE 91
4.5. TRIGONUM OMOTRACHEALE 93
4.6. TRIGONUM CAROTICUM 96
4.7. TRIGONUM SUBMANDIBULARE 99
5. PITVA HRUDNÍKU 103
5.1. PŘEHLED VYBRANÝCH VARIET HRUDNÍKU 103
5.2. KŮŽE, PODKOŽÍ A SVALOVÁ VRSTVA HRUDNÍKU 105
5.3. TRIGONUM DELTOIDEOPECTORALE 109
5.4. AXILLA 112
5.5. OTEVŘENÍ HRUDNÍKU; *N. PHRENICUS*; PŘEDNÍ MEDIASTINUM; VYJMUTÍ PLIC (STOPKA PLICNÍ) 115
5.6. VYJMUTÍ A PREPARACE SRDCE 118
5.7. ZADNÍ MEDIASTINUM 122
6. PITVA BŘICHA 127
6.1. PŘEHLED VYBRANÝCH VARIET BŘICHA 127
6.2. KŮŽE, PODKOŽÍ A SVALOVÁ VRSTVA BŘICHA 130
6.3. VAGINA M. RECTI ABDOMINIS A SVALY LATERÁLNÍ SKUPINY 133
6.4. INGUINÁLNÍ KANÁL 136
6.5. OTEVŘENÍ DUTINY BŘIŠNÍ 139
6.6. SUPRAMESOKOLICKÁ ČÁST PERITONEÁLNÍ DUTINY 141
6.7. INFRAMESOKOLICKÁ ČÁST PERITONEÁLNÍ DUTINY 147
6.8. RETROPERITONEÁLNÍ PROSTOR 151
7. PITVA PÁNVE 157
7.1. PŘEHLED VYBRANÝCH VARIET PÁNVE 157
7.2. PREPARACE PENISU A SCROTA 158
7.3. PREPARACE MUŽSKÝCH PÁNEVNÍCH ORGÁNŮ A A. ILIACA INT 160
7.4. PREPARACE ŽENSKÝCH PÁNEVNÍCH ORGÁNŮ A A. ILIACA INT 164

8. PITVA HLAVY 168

8.1. PŘEHLED VYBRANÝCH VARIET HLAVY 168

8.2. REGIO PAROTIDEOMASSETERICA 169

8.3. OBLIČEJOVÉ KRAJINY 172

8.4. REGIO TEMPORALIS 176

8.5. FOSSA INFRATEMPORALIS 178

8.6. REGIO OCCIPITOFRONTALIS, OTEVŘENÍ LEBKY A PREPARACE DURA MATER 181

8.7. PREPARACE MOZKU, CIRCULUS ARTERIOSUS CEREBRI 185

8.8. PHARYNX A ŘEZ NA PHARYNX 197

8.9. ORBITA 202

8.10. REGIO SUBLINGUALIS 206

8.11. LARYNX 209

Předmluva

Vážení studenti,
předkládáme vám skripta, která by měla napomoci lepší orientaci během pitevního cvičení a zkvalitnění přípravy k závěrečnému přezkoušení. Zároveň si klademe za cíl upozornit vás na klinicky významné nebo často se vyskytující anatomické variety.

Skripta jsou rozdělena na jednotlivé kapitoly a podkapitoly korespondující s preparačními postupy praktikovanými na Anatomickém ústavu LF MU.
Na začátku každé kapitoly můžete najít výčet anatomických variet, se kterými se můžete setkat během preparací. Tento seznam bude některé z vás motivovat k tomu, aby si o dané varietě zjistili další informace a rozšířili si tak znalosti. Na konci každé kapitoly se nachází seznam literatury, z které autoři čerpali.
Úvodní část každé podkapitoly obsahuje tabulky s anatomickými strukturami, které máte během preparace vyhledat a doplnit příslušné informace. U cév a nervů např. průběh, a to do té míry, jak je to u dané struktury možné. Do kolonky POZNÁMKA můžete doplnit případnou varietu, zvláštnost nebo poznámku o tom, že daná struktura chyběla a případně z jakého důvodu (např. byla zničena neopatrnou preparací). Předpokládá se, že tuto část vypracujete na pitevně během preparací.
V druhé části podkapitoly máte možnost zakreslovat schémata významných topografických prostorů a vztahů důležitých anatomických struktur. Jedná se o schémata stěžejní také pro závěrečnou zkoušku. Této části se můžete věnovat během samostudia v červeném patře, popř. doma.
Závěrečná část podkapitoly je věnována vybraným klinicky významným varietám, jejichž přítomnost na preparovaných kadaverech máte sledovat. Popřípadě zaznamenejte jiné variety, na které jste při pitvě narazili.

Všem vám přejeme, aby skripta posloužila danému účelu a pomohla vám ve zkvalitnění studia anatomie.

Kateřina Vymazalová a kolektiv

Použité zkratky

a. – arteria

aa. – arteriae

ant-. – anterior

cap. – capitis

collat. – collateralis

dig. – digitorum

dx. – dexter

fl. – flexor

ggl. – ganglion

inf. – inferior

int. – interna

lat. – lateralis

lig. – ligamentum

long. – longus

med. – medialis

m. – musculus

n. – nervus

nn. – nervi

pl. – plexus

post. – posterior

proc. – processus

prof. – profundus

r. – ramus

rr. – rami

sin. – sinister

sup. – superior

tr. – truncus

v. – vena

vv. – venae

1. PITVA ZAD (*Klaudia Lakatosová*)

1.1. PŘEHLED VYBRANÝCH VARIET ZAD

SVALOVÉ VARIETY
částečná nebo úplná absence *m. trapezius*
asymetrie úponu proximální části *m. trapezius*
m. sternoclavicularis anticus (praesternoclavicularis)
m. cleidocervicalis
m. rhomboatloideus
bifurkace *m. semispinalis capitis*
m. rectus capitis posterior major rozdělený na 2/3 části
m. rectus capitis posterior minor rozdělený na 2/3/4 části
m. occipitalis minor (Santorini)
m. rhomboideus capitis
m. serratus posterior superior nahrazen fibrózní tkání
m. serratus posterior inferior nahrazen fibrózní tkání
m. supracostalis superior
m. spinalis capitis s dvěma břišky
ARTERIÁLNÍ VARIETY
zdvojená *a. occipitalis*
chybějící *a. transversa colli*
a. thoracodorsalis běžící po povrchu *m. latissimus dorsi*
NERVOVÉ VARIETY
n. occipitalis minor proráží *m. sternocleidomastoideus*
zdvojený *n. occipitalis minor*

1.2. REGIO CERVICALIS POSTERIOR (REGIO NUCHAE)

IDENTIFIKACE PREPARÁTU	
číslo preparátu:	strana: dx./sin.

1) KŮŽE

Prohlédněte kůži v oblasti zad. Zaznamenejte případné jizvy (velikost, lokalizace) nebo jiná poškození. Vypište hmatné útvary:

2) PODKOŽNÍ VRSTVA

V podkožní vrstvě vyhledejte uvedené struktury. Zaznačte jejich přítomnost a průběh. Zapište případné variety, příp. důvod nepřítomnosti dané struktury:

	✓/x	PRŮBĚH	POZNÁMKA
rr. dorsales nervorum spinalium			
n. occipitalis major			
n. occipitalis tertius			
n. occipitalis minor			
a. occipitalis			
v. occipitalis			

3) HLUBOKÁ VRSTVA

A) SVALY

Vyhledejte uvedené svaly, zaznačte jejich přítomnost a doplňte inervaci, začátek a úpon. Zapište případné variety, příp. důvod nepřítomnosti dané struktury:

	✓/x	INERVACE	ZAČÁTEK	ÚPON	POZNÁMKA
m. trapezius					
m. splenius capitis					
m. splenius cervicis					
m. levator scapulae					
m. longissimus capitis					
m. longissimus cervicis					

m. semispinalis capitis					
m. semispinalis cervicis					
m. rectus capitis posterior major					
m. rectus capitis posterior minor					
m. obliquus capitis superior					
m. obliquus capitis inf.					

B) CÉVY

Vyhledejte uvedené cévy, zaznačte jejich přítomnost, průběh a doplňte oblast zásobení. Zapište případné variety (např. ve větvení), příp. důvod nepřítomnosti dané struktury:

	✓/x	PRŮBĚH	OBLAST ZÁSOBENÍ	POZNÁMKA
a. occipitalis				
a. vertebralis				
a. cervicalis profunda				
a. transversa colli				
plexus venosus suboccipitalis				

C) NERVY

Vyhledejte uvedené nervy, zaznačte jejich přítomnost, průběh, doplňte oblast inervace. Zapište případné variety, příp. důvod nepřítomnosti dané struktury:

	✓/x	PRŮBĚH	OBLAST INERVACE	POZNÁMKA
n. accessorius				
n. suboccipitalis				
n. occipitalis major				
n. occipitalis tertius				

4) ZAKRESLETE SCHÉMA TRIGONUM SUBOCCIPITALE, OHRANIČENÍ A OBSAH:

5) NEJČASTĚJŠÍ VARIETY TÉTO OBLASTI

Vyznačte přítomnost uvedených variet:

	✓/x
částečná nebo úplná absence *m. trapezius*	
bifurkace *m. semispinalis capitis*	
m. rectus capitis posterior major rozdělený na 2/3 části	
m. rectus capitis posterior minor rozdělený na 2/3/4 části	
m. occipitalis minor (Santorini)	
m. spinalis capitis se dvěma břišky	
zdvojená *a. occipitalis*	
n. occipitalis minor proráží *m. sternocleidomastoideus*	
zdvojený *n. occipitalis minor*	

6) POPIŠTE A ZAKRESLETE PŘÍPADNÉ DALŠÍ ANATOMICKÉ VARIETY TÉTO OBLASTI:

1.3. REGIONES DORSALES (regio scapularis, suprascapularis, vertebralis, sacralis, lumbalis)

IDENTIFIKACE PREPARÁTU	
číslo preparátu:	strana: dx./sin.

1) KŮŽE

Prohlédněte kůži v oblasti zad. Zaznamenejte případné jizvy (velikost, lokalizace) nebo jiná poškození. Vypište hmatné útvary:

2) PODKOŽNÍ VRSTVA

V podkožní vrstvě vyhledejte uvedené struktury. Zaznačte jejich přítomnost a průběh/pozici. Zapište případné variety, příp. důvod nepřítomnosti dané struktury:

	✓/x	PRŮBĚH/POZICE	POZNÁMKA
rr. dorsales nervorum spinalium			
aa. intercostales posteriores			
vv. intercostales posteriores			
fascia thoracolumbalis			

3) HLUBOKÁ VRSTVA

A) HETEROCHTONNÍ SVALY

Vyhledejte uvedené svaly, zaznačte jejich přítomnost a doplňte inervaci, začátek a úpon. Zapište případné variety, příp. důvod nepřítomnosti dané struktury:

	✓/x	INERVACE	ZAČÁTEK	ÚPON	POZNÁMKA
m. trapezius					
m. latissimus dorsi					
m. levator scapulae					
m. rhomboideus minor					
m. rhomboideus major					
m. serratus post. sup.					
m. serratus post. inf.					

B) AUTOCHTONNÍ SVALY

Vyhledejte uvedené svaly, zaznačte jejich přítomnost a doplňte inervaci, začátek a úpon. Zapište případné variety, příp. důvod nepřítomnosti dané struktury:

	✓/x	INERVACE	ZAČÁTEK	ÚPON	POZNÁMKA
m. splenius capitis					
m. splenius cervicis					
m. longissimus cervicis					
m. longissimus dorsi					
m. iliocostalis					
m. spinalis cervicis					
m. spinalis thoracis					
m. semispinalis cervicis					
m. semispinalis thoracis					
mm. multifidi					
mm. rotatores					

C) CÉVY

Vyhledejte uvedené cévy, zaznačte jejich přítomnost, průběh a doplňte oblast zásobení. Zapište případné variety (např. ve větvení), příp. důvod nepřítomnosti dané struktury:

	✓/x	PRŮBĚH	OBLAST ZÁSOBENÍ	POZNÁMKA
a. transversa colli				
a. thoracodorsalis				
aa. lumbales				
a. cervicalis profunda				
v. cervicalis profunda				
v. thoracodorsalis				

D) NERVY

Vyhledejte uvedené nervy, zaznačte jejich přítomnost, průběh, doplňte oblast inervace. Zapište případné variety, příp. důvod nepřítomnosti dané struktury:

	✓/x	PRŮBĚH	OBLAST INERVACE	POZNÁMKA
n. accessorius				
n. thoracodorsalis				
n. dorsalis scapulae				

4) ZAKRESLETE SCHÉMA *TRIGONUM LUMBALE INFERIUS (PETITI)*, POPIŠTE JEHO HRANICE:

5) ZAKRESLETE *TRIGONUM LUMBALE SUPERIUS (GRYNFELTI)*, HRANICE A OBSAH, POPIŠTE ROZDÍL V OHRANIČENÍ VŮČI *TETRAGON KRAUSEI*:

6) NEJČASTĚJŠÍ VARIETY TÉTO OBLASTI

Vyznačte přítomnost uvedených variet:

	✓/x
m. rhomboideus capitis	
m. serratus posterior superior nahrazený fibrózní tkání	
m. serratus posterior inferior nahrazený fibrózní tkání	
a. thoracodorsalis běží po povrchu m. latissimus dorsi	

7) POPIŠTE A ZAKRESLETE PŘÍPADNÉ DALŠÍ ANATOMICKÉ VARIETY TÉTO OBLASTI:

POUŽITÁ LITERATURA

CELIK, H. H. et al. Bilateral anomaly of the semispinalis capitis muscle. *Morphologie: Bulletin De l'Association Des Anatomistes* 1997, **81**, s. 15.

Duplicated axillary arch muscles arising from the latissimus dorsi (no date). Available at: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3531594/ (Accessed: 7 July 2021).

EMSLEY, J. G. a DAVIS, M. D. Partial unilateral absence of the trapezius muscle in a human cadaver. *Clinical Anatomy* 2001, **14**, s. 383–386. doi: 10.1002/ca.1068.

HUMPHRY, G. M. Lectures on the Varieties in the Muscles of Man. *British Medical Journal* 1873, **2**, s. 33–37.

KAMIBAYASHI, L. K. a RICHMOND, F. J. Morphometry of human neck muscles', *Spine* 1998, **23**, s. 1314–1323. doi: 10.1097/00007632-199806150-00005.

TUBBS, S. R., MOHAMMADALI, S. M. a LOUKAS, M. *Bergman´s Comprehensive Encyclopedia of Human Anatomic Variation* [online]. Hoboken, N. J: Wiley-Blackwell, 2016, 1432 s. [cit. 2021-05-26]. ISBN 9781118430354. Dostupné z: https://eds.a.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzEyMjc5ODFfX0FO0?sid=83fc6545-baf5-4b5c-bcb7-f51051acac65@sessionmgr4006&vid=1&format=EB&rid=1